

نمی‌توانی به آذربایجان غربی سفر کنی، اما چشم بر جاذبه‌های گردشگری آن ببندی. جاذبه‌های گردشگری که نه تنها باید از سوی ما مورد تکریم قرار گیرد، بلکه بعضاً در آن طرف مرزها و از سوی خارجی‌ها آن‌چنان مورد توجه قرار می‌گیرد که حوصله می‌کنند و با اشتیاق، هزاران کیلومتر راه را می‌گذرانند و به این استان می‌آیند تا از این جاذبه‌ها دیدن کنند.

در جنوب ماکو و ۲۰ کیلومتری شمال شرقی چالدران و در کنار روستایی به نام قره کلیسا، کلیسای تاریخی با همین نام وجود دارد. قره کلیسا از بناهای مذهبی متعلق به ارمنه بوده است. قره در زبان آذری به معنای سیاه است و وجه تسمیه این نام سیاه بودن قسمتی از کلیسا است.

ظاهر ساختمان اصلی کلیسا تماماً از سنگ‌های سیاه ساخته شده که پس از بازسازی قسمتی از سنگ‌ها به وسیله سنگ‌های سفید جایگزین شده است. به احتمال زیاد این عمل به صورت عمدی انجام شده تا آیندگان از شکل و ظاهر اولیه کلیسا مطلع باشند.

تیر ماه سال ۸۷، ایران پرونده ثبت جهانی قره کلیسا را با آرای اعضا در کیک کانادا به ثبت جهانی رساند تا این کلیسا که در برخی منابع به‌عنوان قدیمی‌ترین کلیسای جهان آورده شده است، در دنیا به‌عنوان یک اثر جهانی معرفی شود. بارویی سنگی با پنج برج کلیسا و ملحقات آن را در بر

گرفته است. تاریخچه اولیه بنای کلیسا روشن نیست. اعتقاد بر این است که پس از شهادت تادئوس بنای اولیه بر روی مقبره وی احداث شده است.

موسی خورمند، مورخ سده پنجم میلادی نقل کرده است: مزار تادئوس و ساندخ در دشت آرتاژ در منطقه سیاه چشمه کنونی واقع شده است.

در قرن ۱۳ میلادی در آثار بیشتر مورخان به این کلیسا اشاره شده است. در دیوار شمالی گنبد بر روی کتیبه‌ای به خط ارمنی به زمان بازسازی و تعمیر کلیسا اشاره شده است. بعد از زلزله ۱۳۱۹ میلادی، راهب ارشد واکاریا آن را تعمیر کرده و بخش سفید کلیسا در قرن ۱۹ در زمان عباس میرزا توسط اسقف بزونی به کلیسا اضافه شده است. در بخش قدیمی کلیسا که با سنگ‌های سیاه آذرین ساخته شده، سنگ محراب، اتاق‌های جانبی محراب و گنبدی کوچک مشاهده می‌شود. اتاق‌های چهارسوی اطراف محوطه کلیسا محل کلاس‌های درس، حجره‌های طلاب علوم دینی و کتابخانه بوده و از فضای جنوب غربی به‌عنوان آسیاب عصار خانه، انبار مواد غذایی و نهارخوری استفاده می‌شده است.

رضا حیدری باستان‌شناس سازمان میراث فرهنگی استان آذربایجان غربی می‌گوید: شکل کلی بنا برگرفته از کوه آرات است. از آنجایی که ایران مهد هم‌زیستی مسالمت‌آمیز کلیه اقوام و دین‌ها بوده پس از فشار دولت

ارمنستان بر مبلغان دین مسیح این گروه به ایران مهاجرت کرده و در این منطقه ساکن می‌شوند. در دوران ولیعهد ساسانی کلیسا گسترش یافته و به شکل کنونی در می‌آید.

وی علت وجود برج و بارو را ایجاد امنیت می‌داند و ادامه داد: در معماری ارمنی زاویه تابش نور باید در روز یکشنبه داخل کلیسا باشد.

در ضلع رو به شرق، نورگیری به شکل صلیب قرار گرفته که الهامی از مهرپرستی ایرانیان است. نور پس از عبور از این نورگیر در روز یکشنبه وسط کلیسا علامت صلیب را ایجاد می‌کند.

حیدری با اشاره به سنگ‌های سیاه و سفید که حاکی از قلبان تفکر مذهبی است، اظهار داشت: در مسجد النبی نیز چنین سنگ‌هایی مشاهده می‌شود. این کلیسا تلفیقی از معماری ایرانی، اسلامی و ارمنی است.

بر روی طاق‌های آن حجاری‌های اسلیمی عهد قاجاریه دیده می‌شود. وی این کلیسا را قدیمی‌ترین کلیسای ارمنه جهان می‌داند و می‌افزاید: مصالح موجود در منطقه در ساخت مجموعه‌های تاریخی بسیار موثر بوده است. سنگ‌های سیاه مجموعه مشتمل بر بازالت آتشفشانی و سنگ‌های سفید شیبست رسوبی است.

در حال حاضر مسیحیان (گریگوری‌های) سراسر کشور برای ادای مراسم مذهبی در سالگرد طائونوس مصادف با

# گشتی در قدیمی‌ترین کلیسا قره کلیسا مظهر دوستی ایرانیان با ادیان الهی

پویا دبیری مهر



۲۵ تیر تا هفته اول مرداد - بر اساس تاریخ میلادی - به این منطقه عزیمت می کنند. مراسم در طول روزهای پنجشنبه، جمعه و شنبه اجرا می شود.

زائران و مسافران یک روز قبل برای حضور در مراسم و اتراف در چادرهایی که از سوی شورای خلیفه گری ارمنی بر پا شده و یا چادرهای شخصی خود در فضای باز اطراف کلیسا مستقر می شوند. این مراسم اجباری نبوده و هر کس تمایل دارد می تواند به صورت فردی یا گروهی در کلیسا حضور یابد.

روز شنبه مراسم اصلی با حضور اسقف اعظم برگزار می شود. ذبح گوسفندان توسط کسانی که حاجت آنها برآورده شده، مراسم غسل تعمید، خواندن دعا و غیره از دیگر مراسمی است که طی این سه روز در کلیسا اجرا می شود.

قره کلیسا در گوشه ای از ایران مان است، غریب اما استوار، هزاران سال مانده است، قره کلیسا را که ببینی، می توانی بیشتر به اهمیت ایران و تاریخ ایران پی ببری. ایرانی که به اعتقادات همه ادیان احترام می گذارد و از میراث ماندگار آنها حمایت و حفاظت می کند. وصف این مجموعه تاریخی هر قدر هم ظریف و دقیق باشد، اما به پای دیدن آن نمی رسد. قره کلیسا را باید دید.

# QARE KELISA CHURCH

This church is situated in the village of Qare Kelisa, district of Siyah Cheshmeh, Maku, North east of IRAN. It is the tomb of the sacred Thaddeus. According to historical records of the Sassanian period, some of the Armenians were the followers of prophet Zoroaster, whereas some were sun worshippers. In the year 43 AD. two men by the name of Tataboos and Batholemus preached on Christianity in the vicinity of Azarbayjan, IRAN, there by gaining number of followers (3500 people ) including the daughter of the monarch of the time. In order to stop the advancement of Christianity, the Armenian ruler ordered for their massacre in the year 66 AD. It is said that their bodies were buried in the vicinity of this church.

Considered to be amongst the oldest churches in the world, the Qara Kelissa (Turkish for "The Black Church") is one of Iran's oldest and most notable surviving Christian monuments. It is of particular importance to the Armenian Orthodox Iranians. Also known as St. Thaddeus Church, it is believed by some to have been first built in AD 66 by Saint Jude. Local Armenians believe that he and Simon were both buried here after being murdered along with 3500 people.

It is located in Iranian West Azarbaijan province, near the Chaldoran region in Maku. Due to its remote location, it is somewhat isolated and difficult to get to, with an elevation of 1861 meters.

One of the 12 disciples, St. Thaddaeus, also known as St. Jude, (not to be confused with Judas Iscariot), was martyred while spreading the Gospel. He is revered as an apostle of the Armenian Church. As legend has it, a church dedicated to him was first built on the present site in AD 68. Not much appears to remain of the original church, which was extensively rebuilt in the 1329 after an earthquake destroyed the structure in 1319.

Nevertheless, some of the parts surrounding the alter date from the 10th century.

Most of the present structure dates from the 17th century when Qajar prince Abbas Mirza also helped in renovations and repairs.

The 17th century additions are from carved sandstone. The earliest parts are of black and white stone. The church is protected within a thick wall, which also forms the outer ramparts of some abandoned monastery buildings.

